

ut occidatur, vel miteretur, vel berberetur. Poena autem damni punitur aliquis etiam secundum humanum iudicium, etiam sine culpa, sed non sine causa; & hoc tripliciter. Uno modo ex hoc quod aliquis ineptus redditur sine sua culpa ad aliquod bonum habendum, vel consequendum; sicut propter vitium lepre aliquis removetur ab administratione Ecclesie; & propter bigamiam, vel iudicium sanguinis, aliquis impeditur à facris ordinibus. Secundo quia bonum in quo damnificatur, non est proprium bonum, sed commune; sicut quod aliqua Ecclesia habeat Episcopatum pertinet ad bonum totius civitatis, non autem ad bonum clericorum tantum. Tertio quia bonum unius dependet ex bono alterius; sicut in crimine lese majestatis filius amittit hereditatem pro peccato parentis.

Ad tertium dicendum, quod parvuli divino iudicio simul puniuntur temporaliter cum parentibus: tum quia sunt res parentum, & in eis etiam parentes puniuntur: tum etiam quia hoc in eorum bonum cedit, ne si referrentur, & essent imitatores paternæ malitiæ, & sic graviore penam mererentur. In brutis vero animalia, & quascumque alias irrationales creaturas vindicta exercitur, quia per hoc puniuntur illi quorum sunt; & iterum propter detestationem peccati.

Ad quartum dicendum, quod coactio timoris non facit simpliciter involuntarium, sed habet voluntarium mixtum, ut supra habitum est (1. 2. quæst. vi. art. 3. & 6.)

Ad quintum dicendum, quod hoc modo pro peccato Judæ ceteri Apostoli turbabantur, sicut pro peccato unius punitur multo, ad unitatem commendandam, ut dictum est (in resp. ad 1. & 2.)

QUÆSTIO CIX.

De veritate, utroque articulo diviso.

Deinde considerandum est de veritate, & virtutibus oppositis.

Circa veritatem autem quaeruntur quatuor.

- 1. Primo, utrum veritas sit virtus.
- 2. Secundo, utrum sit specialis virtus.
- 3. Tertio, utrum sit pars iustitiæ.
- 4. Quarto, utrum magis declinet in minus.

Allo modo potest dici veritas, qua aliquis verum dicit, secundum quod per eam aliquis dicitur verax: & talis veritas, sive veracitas, necesse est quod sit virtus: quia hoc ipsum quod est dicere verum, est bonus actus. Virtus autem est que bonum facit habitum, & opus eius bonum reddit.

ARTICULUS I.

Utrum veritas sit virtus.

I. P. quæst. xvi. art. 4. ad 4. & quæst. xvii. art. 8. cor. & III. dist. xxxiv. quæst. 1. art. 2. cor. & IV. dist. xvi. quæst. 1. art. 1. quæst. 2. cor. & dist. xvii. quæst. 1. art. 2. quæst. 3. cor. & verit. quæst. 1. art. 3. ad 12.

AD primum sic proceditur. Videtur quod veritas non sit virtus. Prima enim virtutum est fides, cuius objectum est veritas. Cum ergo objectum sit prius habitu, & actui, videtur quod veritas non sit virtus, sed aliquid prius virtute.

2. Præterea. Sicut Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii.) ad veritatem pertinet quod aliquis confiteatur existentia circa seipsum, & neque majora, neque minor. Sed hoc non semper est laudabile neque in bonis, quia, ut dicitur Proverb. xxvii. 2. laudet te alienus, & non os tuum; nec etiam in malis, quia contra quosdam dicitur Isa. 111. 9. Peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt, nec absconderunt. Ergo veritas non est virtus.

3. Præterea. Omnis virtus aut est theologica, aut intellectualis, aut moralis. Sed veritas non est virtus theologica, quia non habet Deum pro objecto, sed res temporales; dicit enim Tullius (Lib. II. de invent. aliquant. ante fin.) quod veritas est per quam immutata ea que sunt, aut fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Similiter etiam non est virtus intellectualis, sed finis earum. Neque etiam est virtus moralis, quia non consistit in medio inter superfluum, & diminutum: quanto enim aliquis plus dicit verum, tanto melius est. Ergo veritas non est virtus.

Sed contra est quod Philosophus in II. & IV. Ethicor. (cap. vii. utrobique) ponit veritatem inter ceteras virtutes.

Respondeo dicendum, quod veritas dupliciter accipi potest. Uno modo, secundum quod veritate aliquid dicitur verum; & sic veritas non est virtus, sed objectum, vel finis virtutis: sic enim accepta veritas non est habitus, qui est genus virtutis, sed æqualitas quædam intellectus, vel signi ad rem intellectam, & signatam, vel etiam rei ad suam regulam, ut in primo habitu est (quæst. xvi. art. 1. & quæst. xxi. art. 2.)

Allo modo potest dici veritas, qua aliquis verum dicit, secundum quod per eam aliquis dicitur verax: & talis veritas, sive veracitas, necesse est quod sit virtus: quia hoc ipsum quod est dicere verum, est bonus actus. Virtus autem est que bonum facit habitum, & opus eius bonum reddit.

Ad-

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de veritate primo modo dicta.

Ad secundum dicendum, quod confiteri id quod est circa seipsum, in quantum est confessio veri, est bonum ex genere. Sed hoc non sufficit ad hoc quod sit virtutis actus; sed ad hoc requiritur quod ulterius debeat circumstantiis vestiari: quæ si non observentur, erit actus vitiosus. Et secundum hoc vitiosum est quod aliquis sine debita causa laudet seipsum etiam de vero: vitiosum est etiam quod aliquis peccatum suum publice, quasi se de hoc laudando, vel qualitercumque inutiliter manifestando.

Ad tertium dicendum, quod ille qui dicit verum, profert aliqua signa conformia rebus, scilicet vel verba, vel aliqua facta exteriora, aut quascumque res exteriores. Circa huiusmodi autem res sunt solæ virtutes morales; ad quas scilicet pertinet usus exteriorum membrorum, secundum quod sit per imperium voluntatis. Unde veritas non est virtus theologica, neque intellectualis, sed moralis. Est autem in medio inter superfluum, & diminutum, dupliciter: uno quidem modo ex parte objecti; alio modo ex parte actus. Ex parte quidem objecti, quia verum secundum suam rationem importat quædam æqualitatem: qualem autem est medium inter majus, & minus: unde ex hoc ipso quod aliquis dicit verum de seipso, medium tenet inter eum qui majora dicit de seipso, & inter eum qui minor. Ex parte autem actus medium tenet, in quantum verum dicit, quando oportet, & secundum quod oportet. Superfluum autem convenit illi qui importune ea que sua sunt manifestat; defectus autem competit illi qui occultat, quando manifestare oportet.

ARTICULUS II.

Utrum veritas sit specialis virtus.

II. dist. xvi. quæst. 1. art. 1. quæst. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod veritas non sit specialis virtus. Verum enim, & bonum converuntur. Sed bonitas non est specialis virtus; quinimo omnis virtus est bonitas, quia bonum facit habitum. Ergo veritas non est specialis virtus.

2. Præterea. Manifestatio eius quod ad ipsum hominem pertinet, est actus veritatis, de qua nunc loquimur. Sed hoc pertinet ad quamlibet virtutem: quilibet enim virtutis habitus manifestatur per proprium actum. Ergo non est specialis virtus.

3. Præterea. Veritas vite dicitur, qua quis recte vivit: de qua dicitur Isa. xxxviii.

3. Memento, quæsto, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto. Sed qualibet virtute recte vivitur, ut patet per definitionem virtutis supra positam (1. 2. quæst. 1. art. 4.) Ergo veritas non est specialis virtus.

4. Præterea. Veritas videtur idem esse simplicitati, quia utrique opponitur similitudo. Sed simplicitas non est specialis virtus, quia facit intentionem rectam, quod requiritur in omni virtute. Ergo etiam veritas non est specialis virtus.

Sed contra est quod in II. Ethic. (cap. vii.) connumeratur aliis virtutibus.

Respondeo dicendum, quod ad rationem virtutis humanæ pertinet quod opus hominis bonum reddat. Unde ibi in actu hominis invenitur specialis ratio bonitatis, necesse est quod ad hoc disponatur homo per specialem virtutem. Cum autem bonum, secundum Augustinum in Lib. de natura boni (cap. 111.) consistat in ordine, necesse est specialem rationem boni considerari ex determinato ordine. Est autem quidam specialis ordo, secundum quod exteriora nostra vel verba, vel facta debite ordinantur ad aliquid, sicut signum ad signatum: & ad hoc perficitur homo per virtutem veritatis.

Unde manifestum est quod veritas est specialis virtus.

Ad primum ergo dicendum, quod verum, & bonum subjecto quidem converuntur, quia omne verum est bonum, & omne bonum est verum; sed secundum rationem invicem se excedunt; sicut intellectus, & voluntas invicem se excedunt: nam intellectus intelligit voluntatem, & multa alia; & voluntas appetit ea que pertinent ad intellectum, & multa alia. Unde verum secundum rationem propriam, quæ est perfectio intellectus, est quoddam particulare bonum, in quantum appetibile quoddam est; & similiter bonum secundum propriam rationem, prout est finis appetitus, est quoddam verum; in quantum est quoddam intelligibile. Quia ergo virtus includit rationem bonitatis, potest esse quod veritas sit specialis virtus, sicut verum est speciale bonum: non autem potest esse quod bonitas hominis sit specialis virtus, cum magis secundum rationem sit genus virtutis.

Ad secundum dicendum, quod habitus virtutum, & virtiorum fortituntur speciem ex eo quod est per se intentum, non autem ab eo quod est per accidens, & præter intentionem. Quod autem, aliquis manifestet quod circa ipsum est: pertinet quidem ad virtutem veritatis, sicut per se intentum; ad alias autem virtutes potest pertinere ex consequenti, præter principalem intentionem. Fortis enim in-

tea-

rendit fortiter agere; quod autem fortiter agendo aliquis manifestet fortitudinem quam habet, hoc consequitur præter ejus principalem intentionem.

Ad tertium dicendum, quod veritas vitæ est veritas secundum quam aliquid est verum, non veritas secundum quam aliquid dicitur verum. Dicitur autem vita vera, sicut & quælibet alia res, ex hoc quod attingit suam regulam, & mensuram, scilicet divinam legem, per cuius conformitatem rectitudinem habet: & talis veritas, sive rectitudo communis est ad quamlibet virtutem.

Ad quartum dicendum, quod simplicitas dicitur per oppositum dupliciter, quia scilicet aliquis aliud habet in corde, & aliud ostendit exterius: & sic simplicitas ad hanc virtutem pertinet. Facit autem intentionem rectam, non quidem directe (quia hoc pertinet ad omnem virtutem) sed excludendo dupliciter, quia homo unum præterdit, & aliud intendit.

ARTICULUS III.

Utrum veritas sit pars justitiæ.

Ver. quæst. 1. art. 5. ad 12.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod veritas non sit pars justitiæ. Justitiæ enim proprium esse videtur quod reddat alteri debitum. Sed ex hoc quod aliquis dicit verum, non videtur alteri debitum reddere, sicut fit in omnibus præmissis justitiæ partibus. Ergo veritas non est pars justitiæ.

2. Præterea. Veritas pertinet ad intellectum. Justitiæ autem est in voluntate, ut supra habitum est (quæst. lxxvii. art. 4.) Ergo veritas non est pars justitiæ.

3. Præterea. Triplex distinguitur veritas secundum Hieronymum (habet in Glossa Lyrani sup. illud Matth. xvi. Audite hæc, scindalitati sum) scilicet veritas vitæ, & veritas justitiæ, & veritas doctrinæ. Sed nulla istarum est pars justitiæ: nam veritas vitæ continet in se omnem virtutem, ut dictum est (art. præc. ad 3.) veritas autem justitiæ est idem justitiæ, unde non est pars ejus: veritas autem doctrinæ pertinet magis ad virtutes intellectuales. Ergo veritas nullo modo est pars justitiæ.

Sed contra est quod Tullius (Lib. II. de Invent. aliquant. ante fin.) ponit veritatem inter partes justitiæ. Respondet dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lxxx.) ex hoc aliqua virtus justitiæ annectitur, sicut secundaria principali, quod partim quidem eum justitiæ convenit, partim autem desinet ab ejus per-

fecta ratione. Virtus autem veritatis convenit quidem eum justitiæ in duobus. Uno quidem modo in hoc quod est ad alterum: manifestatio enim, quam diximus esse actum veritatis est ad alterum, inquantum scilicet ea quæ circa ipsum sunt, unus homo alteri manifestat. Alio modo, inquantum justitiæ aequalitatem quandam in rebus constituit: & hoc etiam facit virtus veritatis: adæquat enim signa rebus existentibus circa ipsum. Desicit autem propria ratione justitiæ quantum ad rationem debiti: non enim hæc virtus attendit debitum legale, quod attendit justitiæ, sed potius debitum morale, inquantum scilicet ex honestate unus homo alteri debet veritatis manifestationem.

Unde veritas est pars justitiæ, inquantum annectitur ei: sicut virtus secundaria principalis.

Ad primum ergo dicendum, quod quia homo est animal sociale, naturaliter unus homo debet alteri id sine quo societas humana servari non posset. Non autem possent homines ad invicem convivere, nisi sibi invicem crederent, tanquam sibi invicem veritatem manifestantibus. Et ideo virtus veritatis aliquo modo attendit rationem debiti.

Ad secundum dicendum, quod veritas secundum quod est cognita, pertinet ad intellectum; sed homo per propriam voluntatem, per quam utitur & habitibus, & membris, profert exteriora signa ad veritatem manifestandam: & secundum hoc manifestatio veritatis est actus voluntatis.

Ad tertium dicendum, quod veritas de qua nunc loquimur, differt à veritate vitæ, ut dictum est (art. præc. ad 3.) veritas autem justitiæ dicitur dupliciter. Uno modo secundum quod ipsa justitiæ est restitudo quædam regulata secundum regulam divinæ legis: & secundum hoc differt veritas justitiæ à veritate vitæ: quia veritas vitæ est secundum quam aliquis recte vivit in seipso; veritas autem justitiæ est secundum quam aliquis rectitudinem legis in judicis, quæ sunt ad alterum, i servat: & secundum hoc veritas justitiæ non pertinet ad veritatem de qua nunc loquimur, sicut nec veritas vitæ. Alio modo potest intelligi veritas justitiæ, secundum quod aliquis ex justitiæ veritatem manifestat: puta cum aliquis in iudicio veritatem confiteri, aut verum testimonium dicit: & hæc veritas est quidam particularis actus justitiæ, & non pertinet directe ad hanc veritatem, de qua nunc loquimur, quia scilicet in hac manifestatione veritatis principaliter homo intendit suum alteri reddere. Unde Philosophus in IV. Eth. (cap. vii. in med.) de hac virtute determinans dicit: Non de veritate in confessionibus dicitur, neque in iudiciis, sed de veritate in iudiciis.

Justitiæ continentur. Veritas autem doctrinæ consistit in quadam manifestatione verborum, de quibus est scientia. Unde nec ista veritas directe pertinet ad hanc virtutem, sed solum veritas qua aliquis & vita, & sermone talem se demonstrat, qualis est; & non alia (a) quam circa ipsum sint, nec majora, nec minor. Verumtamen (b) quia moralia, inquantum sunt à nobis cognita, circa nos sunt, & ad nos pertinent, secundum hoc veritas doctrinæ potest ad hanc virtutem pertinere; & quæcumque alia (c) veritas qua quis manifestat verbo, vel facto quod cognoscit.

ARTICULUS IV.

Utrum virtus veritatis magis declinet in minus.

Inf. quæst. cxxix. art. 3. ad 5.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod virtus veritatis non declinet in minus. Sicut enim aliquis dicendo majus incurrit falsitatem, ita & dicendo minus: non enim magis est falsum quatuor esse quinque, quam quatuor esse tria: Sed omne falsum est secundum se malum, & fugiendum, ut Philosophus dicit in IV. Eth. (cap. vii. ante med.) Ergo veritatis virtus non plus declinat in minus quam in majus.

2. Præterea. Quod una virtus magis declinat ad unum extremum quam ad aliud, contingit ex hoc quod virtutis medium est propinquius uni extremo quam alteri; sicut fortitudo est propinquior audacia quam timiditati. Sed veritatis medium non est propinquius uni extremo quam alteri: quia veritas, cum sit equalitas quædam, in medio punctuali consistit. Ergo veritas non magis declinat in minus.

3. Præterea. In minus videtur à veritate recedere qui veritatem negat, veritati aliquid subtrahens; in majus autem qui veritati aliquid superaddit. Sed magis repugnat veritati qui veritatem negat, quam qui superaddit: quia veritas non compatitur secum negationem veritatis, compatitur autem secum superadditionem. Ergo videtur quod veritas magis debeat declinare in majus quam in minus.

Sed contra est quod Philosophus dicit in IV. Eth. (cap. vii. circ. med.) quod homo secundum hanc virtutem magis à vero declinat in minus.

Respondet dicendum, quod declinare in minus à veritate contingit dupliciter. Uno

(a) Ita communiter, Codex Alcan. quæ Edit. Rom. quam circa ipsa. (b) Ita editi libri quos videmus. Cod. Camer. & Alcan. quia vera nobilia, inquantum &c. alius Tb. oligorum codex vera scibilia. Conjectans vera moralia. (c) Ita cum cod. Alcan. Rom. & Paris. editi passim. Cod. Camer. virtus. (d) Theologi putant voces quam sint esse adjectivas. Recte vero sic habent omnes mss. & editi libri.

modo affirmando; puta cum aliquis non manifestat totum bonum quod in ipso est, puta scientiam, vel sanctitatem, vel aliquid hujusmodi; quod fit sine præjudicio veritatis, quia in majori etiam est minus: & secundum hoc hæc virtus declinat in minus. Hoc enim, ut Philosophus dicit ibidem, videtur esse prudentius, propter onerosas superabundantias. Homines enim qui majora de seipso dicunt (d) quam sint, sunt alii onerosi, quasi excellere alios volentes; homines autem qui minora de seipso dicunt, gratiosi sunt, quasi aliis condescendentes per quandam moderantem. Unde Apostolus dicit II. ad Corinth. xii. 6. Si voluero gloriari, non ero infirmus, veritatem enim dicam; parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit ex me.

Alio modo potest aliquis declinare in minus negando; scilicet ut neget sibi ineffe quod inest: & sic non pertinet ad hanc virtutem declinare in minus, quia per hoc incurreret falsum: & tamen hoc ipsum esset minus repugnans veritati, non quidem secundum propriam rationem veritatis, sed secundum rationem prudentie, quam oportet salvari in omnibus virtutibus: magis enim repugnat prudentie, quia periculosus est, & onerosus alius, quod aliquis existimet, vel jactet se habere quod non habet, quam quod existimet, vel dicat se non habere quod habet.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

QUÆSTIO CX.

De vitis oppositis veritati, & primo de mendaciis, in quatuor articulis divisa.

Deinde considerandum est de vitis oppositis veritati: & primo de mendaciis; secundo, de simulatione, sive hypocritis; tertio, de jactantia, & opposito vitio.

Circa mendacium quaruntur quatuor. Primo, utrum mendacium semper opponatur veritati, quasi continens falsitatem.

Secundo, de speciebus mendacii.

Tertio, utrum mendacium semper sit peccatum.

Quarto, utrum semper sit peccatum mortale.

E

ARTICULUS I. 372

Utrum mendacium semper opponatur veritati.

Inf. art. 2. corp. & III. dist. xxxviii. quest. 1. art. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur quod mendacium non semper opponatur veritati. Opposita enim non possunt esse simul. Sed mendacium simul potest esse cum veritate: qui enim verum loquitur, quod falsum esse credit mentitur, ut Augustinus dicit in Lib. de mendac. (cap. lxi. a med.) Ergo mendacium non opponitur veritati.

2. Præterea. Virtus veritatis non solum consistit in verbis, sed etiam in factis: quia secundum Philosophum in IV. Ethic. (cap. vii.) secundum hanc virtutem aliquis verum dicit & in sermone, & in vita. Sed mendacium consistit solum in verbis: dicitur enim, quod mendacium est *falsa vocis significatio*. Sic ergo videtur quod mendacium non directe opponatur virtuti veritatis.

3. Præterea. Augustinus dicit in Lib. de mendacio (loc. cit.) quod *culpa mentientis est fallendi cupiditas*. Sed hoc non opponitur veritati, sed magis benevolentie, vel iustitie. Ergo mendacium non opponitur veritati.

Sed contra est quod dicit Augustinus in Libro de mendacio (cap. xv. in fin.) *Nemo dubitet mentiri eum qui falsum enuntiat causa fallendi*. Quapropter enuntiatio falsi cum voluntate ad fallendum prolata, manifestum est mendacium. Sed hoc opponitur veritati. Ergo mendacium veritati opponitur.

Respondeo dicendum, quod actus moralis ex duobus speciebus sortitur, scilicet ex objecto, & ex fine. Nam finis est objectum voluntatis, quæ est primum movens in moralibus actibus. Potentia autem à voluntate mota habet suum objectum, quod est proximum objectum voluntatis actus; & se habet in actu voluntatis ad finem, sicut materiale ad formale, ut ex supradictis patet (1. 2. quest. xviii. art. 6. & 8.)

Dicitur est autem (quæst. præc. art. 1. ad 3.) quod virtus veritatis, & per consequens opposita vita, in manifestatione consistit, que fit per aliqua signa: que quidem manifestatio, sive enuntiatio est rationis actus conferentis signum ad signatum: omnis enim representatio consistit in quadam collatione, que proprie pertinet ad rationem. Unde est bruta animalia aliquid manifestent, non tamen manifestationem intendunt; sed naturali instinctu aliquid agunt, ad quod manifestatio sequitur. Inquantum tamen huiusmodi manifestatio, sive enuntiatio est actus moralis,

oportet quod sit voluntarius, & ex intentione voluntatis dependens. Objectum autem proprium manifestationis, sive enuntiationis, est verum, vel falsum. Intentio vero voluntatis inordinata potest ad duo ferri: quorum unum est ut falsum enuntietur, aliud est effectus proprius falsæ enuntiationis, ut scilicet aliquis fallatur.

Si ergo ita tria concurrant, scilicet quod falsum sit id quod enuntiat, & quod ad sit voluntas falsum enuntiandi, & iterum intentio fallendi, tunc est falsitas materialiter, quia falsum dicitur, & formaliter propter voluntatem falsum dicendi, & effective propter voluntatem falsitatem imprimendi.

Sed tamen ratio mendacii sumitur à formali falsitate, ex hoc scilicet quod aliquis habet voluntatem falsum enuntiandi: unde & mendacium nominatur ex eo quod contra mentem dicitur. Et ideo si quis falsum enuntiet, credens id esse verum, est quidem falsum materialiter, sed non formaliter quia falsitas est præter intentionem dicentis: unde non habet perfectam rationem mendacii: id enim quod præter intentionem dicentis est, per accidens est: unde non potest esse specifica differentia. Si vero aliquis formaliter falsum dicat, habens voluntatem falsum dicendi, licet sit verum id quod dicitur, inquantum tamen huiusmodi actus est voluntarius, & moralis, habet per se falsitatem, & per accidens veritatem: unde ad speciem mendacii pertingit. Quod autem aliquis intendat falsitatem in opinione alterius constituere, fallendo ipsum, non pertinet ad speciem mendacii, sed ad quamdam perfectionem ipsius; sicut & in rebus naturalibus aliquid speciem sortitur, si formam habeat, etiam si desit formæ effectus, sicut patet in gravi, quod violenter sursum derinetur, ne descendat secundum exigentiam suæ formæ. Sic ergo patet quod mendacium directe, & formaliter opponitur virtuti veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quod unumquodque magis iudicatur secundum id quod est in eo formaliter & per se, quam secundum id quod est in eo materialiter & per accidens: & ideo magis opponitur veritati, inquantum est virtus moralis, quod aliquis dicat verum intendens dicere falsum, quam quod dicat falsum intendens dicere verum.

Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit in II. de doct. christ. (cap. lxi. circ. med.) voces præcipuum locum tenent inter alia signa. Et ideo cum dicitur, quod *mendacium est falsa vocis significatio*, nomine vocis intelligitur omne signum. Unde ille qui aliquid falsum nutibus significare intendet, non esset à mendacio immunis.

Ad tertium dicendum, quod cupiditas fal-

fallendi pertinet ad perfectionem mendacii, non autem ad speciem ipsius, sicut nec aliquis effectus pertinet ad speciem suæ causæ.

ARTICULUS II. 373

Utrum mendacium sufficienter dividatur per mendacium officiosum, iocosum, & perniciosum.

III. dist. xxxviii. quest. 1. art. 1. & 5. & opus. lxi. cap. xxv. & xxvi. & Psal. v.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod mendacium insufficienter dividatur per mendacium officiosum, iocosum, & perniciosum. Divisio enim est danda secundum ea quæ per se conveniunt rei, ut patet per Philosophum in VII. Metaph. (text. 43. & Lib. I. de part. animal. cap. lxi. circ. med.) Sed intentio effectus est præter speciem actus moralis, & per accidens se habet ad ipsum, ut videtur: unde & infiniti effectus possunt consequi ex uno actu. Sed hæc divisio datur secundum intentionem effectus: nam mendacium iocosum est quod fit causa ludii; mendacium autem officiosum est quod fit causa utilitatis; mendacium autem perniciosum est quod fit causa nocuenti. Ergo inconvenienter hoc modo dividitur mendacium.

2. Præterea. Augustinus in Lib. de mendacio (cap. xiv.) dividit mendacium in octo partes: quorum primum est *quod nulli prodest, & obest alicui*; secundum est *quod nulli prodest, & obest alicui*; tertium est *quod prodest ita uni, ut alteri obest*; quartum est *quod fit sola mentiendi, fallendique libidine*; quintum est *quod fit placendi cupiditate*; sextum est *quod nulli obest, & prodest alicui ad conservandam pecuniam*; septimum est *quod nulli obest, & prodest alicui ad vitandam mortem*; octavum est *quod nulli obest, & prodest alicui ad vitandam immunditiam corporalem*. Ergo videtur quod prima divisio mendacii sit insufficientis.

3. Præterea. Philosophus in IV. Ethic. (cap. vii.) dividit mendacium in *justianum*, quæ verum excedit in dicendo, & *iraniam*, quæ deficit à vero in minus: quæ duo sub nullo prædicatorum membrorum continentur. Ergo videtur quod divisio prædicta mendacii sit incompetens.

Sed contra est quod super illud Psalm. v. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, dicit Glossa (ord. Aug. ex Lib. de mendac. cap. xiv.) quod, sunt tria genera mendaciorum, quedam enim sunt pro salute, & communi modo altcipius; est etiam aliud genus mendacii quod fit joco: tertium vero mendacii genus est quod fit ex malignitate. Primum autem horum telum dicitur officio-

sum, secundum iocosum, tertium perniciosum. Ergo mendacium in tria prædicta dividitur.

Respondeo dicendum, quod mendacium tripliciter dividi potest. Uno modo secundum ipsam mendacii rationem, quæ est propria: & per se mendacii divisio: & secundum hoc mendacium in duo dividitur: scilicet in mendacium quod transcendit veritatem in majus, quod pertinet ad *justianiam*; & in mendacium quod deficit à veritate in minus quod pertinet ad *iraniam*; ut patet per Philosophum in IV. Ethic. (cap. vii.) Hæc autem divisio ideo per se est ipsius mendacii, quia mendacium, inquantum huiusmodi, opponitur veritati, ut dictum est (art. præc.) Veritas autem equalitas quædam est, cui per se opponitur majus, & minus.

Alio modo potest dividi mendacium, inquantum habet rationem culpæ secundum ea quæ aggravat, vel diminuit culpam mendacii ex parte finis intenti. Aggravat autem culpam mendacii, si aliquis per mendacium intendat alterius nocuentum, quod vocatur mendacium *perniciosum*: diminuit autem culpam mendacii, si ordinetur ad aliquid bonum, vel delectabile, & sic est mendacium *iocosum*; vel utile, & sic est mendacium *officiosum*, quo intenditur juvamentum alterius, vel remotio nocuenti. Et secundum hoc dividitur mendacium in tria prædicta.

Tertio modo dividitur mendacium universaliter secundum ordinem ad finem, sive ex hoc addatur, vel diminuat ad culpam mendacii, sive non: & secundum hoc divisio est octo membrorum, quæ dicta est (in arg. 2.) In qua quidem tria prima membra continentur sub mendacio *pernicioso*: quod quidem fit vel contra Deum; & ad hoc pertinet primum mendacium, quod est in doctrina religionis: vel est contra hominem; sive sola intentione nocendi alicui, & sic est mendacium, secundum quod scilicet *nulli prodest, & obest alicui*; sive etiam intendatur in nocuentio unius utilitas alterius; & hoc est tertium mendacium, quod *uni prodest, & alteri obest*. Inter quæ tria primum est gravissimum, quia semper peccata contra Deum sunt graviora; ut supra dictum est (1. 2. quæst. lxxi. art. 9.) Secundum autem est gravius tertio, quod diminuitur ex intentione utilitatis alterius. Post hæc autem tria, quæ superaddunt ad gravitatem culpæ mendacii, ponitur quartum, quod habet propriam quantitatem sine additione, vel diminutione, & hoc est mendacium, quod fit *ex sola mentiendi libidine*: quod procedit ex habitu; unde & Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii.) quod *mendacii quoque ratio est secundum habitum, ipso mendacio gaudente*.

8. The. Op. Tom. II. 4

Quatuor vero subsequentes modi diminuunt de culpa mendacii: nam quintum est mendacium jocosum, quod fit placendi cupiditate; alia vero tria continentur sub mendacio officio, in quo intenditur quod est alteri utile; vel quantum ad res exteriores; & sic est sextum mendacium, quod profecti alicui ad pecuniam conferendam; vel est utile corpori; & hoc est septimum mendacium, in quo impeditur mors homini; vel etiam utile est ad honestatem virtutis; & hoc est octavum mendacium; in quo impeditur illicita pollutio corporalis. Patet autem quod quanto bonum intentum est melius, tanto magis minuitur culpa mendacii. Et ideo si quis diligenter consideret, secundum ordinem prædictæ enumerationis, est ordo gravitatis culpæ in istis mendaciis: nam bonum utile præfertur delectabili, & vita corporalis præfertur pecuniæ, honestas autem ipsi corporali vitæ.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS III. 574

Utrum omne mendacium sit peccatum.

Sup. quæst. LXXIX. art. 1. & quæst. LXX. art. 4. corp. & III. dist. XXXVIII. quæst. 1. art. 3. quod. VII. art. 14.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non omne mendacium sit peccatum. Manifestum enim est quod Evangelistæ scribendo Evangelium non peccaverunt. Videtur tamen aliquid falsum dixisse: quia verba Christi, & etiam aliorum frequenter aliter unus, & aliter reulit alius: unde videtur quod alter eorum dixerit falsum. Non ergo omne mendacium est peccatum.

2. Præterea. Nullus remuneratur a Deo pro peccato. Sed obstrictes Egypti remuneratæ sunt a Deo propter mendacium: dicitur enim Exod. 1. 21. quod edificavit illis Deus domos. Ergo mendacium non est peccatum.

3. Præterea. Gestæ Sanctorum narrantur in sacra Scriptura ad informationem vitæ humane. Sed de quibusdam sanctissimis viris legitur: quod sunt mentiti; sicut Gen. xxi. & xx. quod Abraham dixit de uxore sua, quod soror sua esset: Jacob etiam mentitus est dicens se esse Esau; & tamen benedictionem adeptus est, ut habetur Genes. xxvi. 1. Judith etiam commendatur, quæ tamen Holoferni mentita est. Non ergo omne mendacium est peccatum.

4. Præterea. Minus malum est eligendum, ut vitetur majus malum; sicut medicus præcindit membrum, ne corruptatur totum cor-

pus. Sed minus nocuum est quod aliquis generet falsam opinionem in animo alicujus, quam quod aliquis occidat, vel occidatur. Ergo licet potest homo mentiri, ut unum præferret ab homicidio, & alium præferret à morte.

5. Præterea. Mendacium est, si quis non impleat quod promissit. Sed non omnia promissa sunt implenda; dicit enim Isidorus (Lib. II. Synonym. cap. x. in fin. & hab. cap. In malis (XXI. quæst. IV.) In malis promissis rescinde fidem. Ergo non omne mendacium est peccatum.

6. Præterea. Mendacium ob hoc videtur esse peccatum, quia per ipsum homo decipit proximum: unde Augustinus dicit in Lib. de mendac. (cap. ult. à med.) Quisquis esse aliq. genus mendacii quod peccatum non sit, putaverit, decipiet seipsum turpiter, cum bonestum se deceptorem arbitratur aliorum. Sed non omne mendacium est deceptionis causa: quia per mendacium jocosum nullus decipitur: non enim ad hoc dicuntur hujusmodi mendacia, ut credantur, sed propter delectationem solam: unde & hyperbolice locutiones quandoque etiam in Scriptura sacra inveniuntur. Non ergo omne mendacium est peccatum.

Sed contra est quod dicitur Eccl. vii. 14. Noli velle mentiri omne mendacium.

Respondendo dicendum, quod illud quod est secundum se malum ex genere, nullo modo potest esse bonum, & licitum: quia ad hoc quod aliquid sit bonum, requiritur quod omnia recte concurrant. Bonum enim est ex integra causa, malum vero est ex singularibus defectibus, ut Dionysius dicit in iv. cap. de div. Nom. (part. IV. lect. 22.) Mendacium autem est malum ex genere: est enim actus cadens super indebitum materiam. Cum enim voces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale est, & indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente. Unde Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii. 1.) quod mendacium est per se pravum, & fugiendum; verum autem est bonum, & laudabile.

Unde omne mendacium est peccatum, sicut etiam Augustinus asserit in Lib. contra mendacium (cap. 1.)

Ad primum ergo dicendum, quod nec in Evangelio, nec in aliqua Scriptura canonica fas est opinari aliquid falsum asseri, nec quod scriptores eorum mendacium dixerint: quia periret fidei certitudo, quæ auctoritati sacre Scripturæ innititur. In hoc vero quod in Evangelio, & in aliis Scripturis sacris verba aliorum diversimode recitantur, non est mendacium. Unde Augustinus dicit in Lib. II. de consensu Evangelistarum (cap. xi. parum à med.) Nullo modo hinc laborandum esse, judicat qui prudenter intelligit, ipsas sententias esse necessarias

cognoscende veritati, quibuslibet verbis fuerint explicatæ. Et in hoc apparet (ut ibidem subdit) non debere nos arbitrari mentiri quæquam, si pluribus reminiscens rem quam audierunt vel viderunt, non eodem modo, atque eidem verbis eadem res fuerit indicata.

Ad secundum dicendum, quod obstrictes non sunt remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei, & benevolentia, ex qua processit mendacium. Unde signanter dicitur Exod. 1. 21. Et quia timerunt obstrictes Deum, edificavit illis domos. Mendacium vero postea sequens non fuit meritum.

Ad tertium dicendum, quod in sacra Scriptura, ut Augustinus dicit (Lib. de mendacio cap. v. ante med.) inducuntur aliquorum gesta, quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si qua tamen in eorum dictis apparent quæ mendacia videantur, intelligendum est ea figuratè, & prophetice dicta esse. Unde Augustinus dicit in Lib. de mendac. (loc. cit.) Credendum est, illos homines qui prophetici temporibus digni auctoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse, atque dixisse. Abraham tamen, ut Augustinus dicit in Q. super Genes. (quæst. xxvi. & Lib. cont. mend. cap. x. & Lib. XXII. cont. Faust. cap. xxxiii. & xxxiv.) dicitur Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici: soror enim dicitur, quia filia patris erat. Unde & ipse Abraham dicit Genes. xx. 12. Vere soror mea est filia patris mei, & non matris mea filia, quia scilicet ex parte patris ei artinebat. Jacob vero mystice dixit se esse Esau primogenitum Isaac, quia videlicet primogenita illius de jure ei debebantur. Usus autem est hoc modo loquendi pro spiritu prophetia ad designandum mysterium, quia videlicet minor populus, scilicet gentium, substituendus erat in locum primogeniti, scilicet in locum Judæorum. Quidam vero commendantur in Scriptura non propter perfectam virtutem, sed propter quandam virtutis indolem; scilicet quia apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex quo movebantur ad quædam indebita faciendia: & hoc modo Judith laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit; quantum etiam dici possit, quod verba ejus veritatem habent secundum aliquem mysticum intellectum.

Ad quartum dicendum, quod mendacium non solum habet rationem peccati ex damno quod inferitur proximo, sed ex sua inordinatione, ut dictum est (in corp. art.) Non licet autem aliqua illicita inordinatione uti ad impediendum nocuum, & defectus alio-

rum; sicut non licet furari ad hoc quod homo elemosynam faciat, nisi forte in casu necessitatis, in quo omnia sunt communia. Et ideo non est licitum mendacium dicere ad hoc quod aliquis alium à quocumque periculo liberet. Licet tamen veritatem occultare prudenter sub aliqua dissimulatione, ut Augustinus dicit in Lib. de mendacio (cap. x. prope fin.)

Ad quantum dicendum, quod ille qui aliquid promittit, si habeat animum faciendi quod promittit, non mentitur, quia non loquitur contra id quod gerit in mente; si vero non faciat quod promittit, tunc videtur infideliter agere pro hoc quod animum mutavit. Potest tamen excusari ex duobus: uno modo, si promittit id quod manifeste est illicitum, quia promittendo peccavit, mutando autem propositum bene facit: alio modo, si sunt mutatae conditiones personarum, & negotiorum. Ut enim Seneca dicit in Lib. IV. de beneficiis (cap. xxxiv. & xxxv.) ad hoc quod homo teneatur facere quod promittit, requiritur quod omnia immutata permaneat; alioquin nec fuit mendax in promittendo, quia promittit quod habebat in mente, subintellectis debitis conditionibus; nec etiam est infidelis non implendo quod promittit, quia eadem conditiones non extant. Unde & Apollonius non est mentitus, qui non vix Corinthum, quo se iterum esse promittat, ut dicitur II. ad Corinth. 1. & hoc propter impedimenta quæ supervenerunt.

Ad sextum dicendum, quod operatio aliqua potest considerari dupliciter: uno modo secundum seipsum; alio modo ex parte operantis. Mendacium ergo jocosum ex ipso genere operis habet rationem fallendi; quantumvis ex intentione dicentis non dicatur ad fallendum, nec fallat ex modo dicendi. Nec est simile de hyperbolicis, aut quibuscumque figuratis locutionibus, quæ in sacra Scriptura inveniuntur: quia, sicut Augustinus dicit in Libro de mendac. (cap. v. aliquid à princ.) Quidquid figurate fit, vel dicitur, non est mendacium: omnis enim enuntiatio ad id quod enuntiatur referenda est; omnis autem figurate aut factum, aut dictum hoc enuntiatio quod significat eis quibus intelligendum prolatum est.

ARTICULUS IV. 575

Utrum omne mendacium sit peccatum mortale.

Sup. quæst. LXXIX. art. 1. & 2. & quæst. LXX. art. 4. corp. & III. dist. XXXVIII. quæst. 1. art. 4. & IV. dist. XVI. quæst. IV. art. 1. q. 3. corp. & quodl. VIII. art. 14. & quodl. IX. art. 14.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod omne mendacium sit peccatum mortale. Dicitur enim in Psal. v. 7. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*: & Sap. 1. 11. *Os quod mentitur, occidit animam*. Sed perditio, & mors animæ non est nisi per peccatum mortale. Ergo omne mendacium est peccatum mortale.

2. Præterea. Omne quod est contra præceptum Decalogi, est peccatum mortale. Sed mendacium est contra hoc præceptum Decalogi, *Non falsum testimonium dices*. Ergo omne mendacium est peccatum mortale.

3. Præterea. Augustinus dicit in I. de doct. christ. (cap. xxxvi. à med.) *Nemo mentiens in eo quod mentitur servat fidem: nam hoc uisique vult, ut cui mentitur, fidem sibi habeat, quam tamen ei mentiendo non servat: omnis autem fidei violator iniquus est*. Nullus autem dicitur fidei violator, vel iniquus propter peccatum veniale. Ergo nullum mendacium est peccatum veniale.

4. Præterea. Merces æterna non perditur nisi pro peccato mortali. Sed pro mendacio perditur merces æterna commutata in temporalem: dicit enim Gregorius Lib. XVIII. Moral. cap. iv. ante med.) *quod in remuneratione obstrictum cognoscitur, quid mendacii culpa increatur: nam benignitatis earum merces, que eis potius in æterna ulta retribuit, pro admissa culpa mendacii in terrenam est remunerationem declinata*. Ergo etiam mendacium officiosum, quale fuit obstrictum, quod videtur esse levissimum, est peccatum mortale.

5. Præterea. Augustinus dicit in Lib. de mendacio (cap. xvi. circ. med.) *quod perfectorum præceptum est, omnino non solum non mentiri, sed nec velle mentiri*. Sed facere contra præceptum est peccatum mortale. Ergo omne mendacium perfectorum est peccatum mortale. Pari ergo ratione & omnium aliorum: alioquin essent peioris conditionis.

Sed contra est quod Augustinus dicit in v. Psal. (sup. illud, *Perdes omnes*, &c.) *Duo sunt genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut jocantur, aut proximo consulendo mentuntur*. Sed omne peccatum mortale habet gravem culpam. Ergo mendacium jocosum, & officiosum non sunt peccata mortalia.

[a] *Al. veritatis.*

Respondeo dicendum, quod peccatum mortale proprie est quod repugnat caritati, per quam anima vivit Deo conjuncta, ut dicitur est (quæst. xxiv. art. 12. & quæst. xxxv. art. 3.) Potest autem mendacium contrariari caritati tripliciter: uno modo secundum se; alio modo secundum finem intentionis; tertio modo per accidens. Secundum se quidem caritati contrariatur ex ipsa falsa significatione. Quæ quidem si sit circa res divinas, contrariatur caritati Dei, cujus veritatem aliquis tali mendacio occultat, vel corrumpit: unde hujusmodi mendacium non solum opponitur virtuti (a) caritatis, sed etiam virtuti fidei, & religionis: & ideo hoc mendacium est gravissimum, & mortale. Si vero falsa significatio sit circa aliquid cujus cognitio pertineat ad hominis bonum, puta que pertineat ad perfectionem scientiæ, & informationem morum; tale mendacium; in quantum infert damnum falsæ opinionis proximo, contrariatur caritati quantum ad dilectionem proximi: unde est peccatum mortale. Si vero falsa opinio ex mendacio generata sit circa aliquid de quo non refertur utrum sic vel aliter cognoscatur, tunc ex tali mendacio non damnificatur proximus; sicut si quis fallatur in aliquibus particularibus contingebat ad se non pertinentibus. Unde tale mendacium secundum se non est peccatum mortale.

Ratione vero finis intenti aliquid mendacium contrariatur caritati: puta quod dicitur aut in injuriam Dei; quod semper est peccatum mortale, utpote religioni contrarium: aut in nocumtum proximi, quantum ad personam, divitias, vel famam; & hoc etiam est peccatum mortale; cum nocere proximo fit peccatum mortale. Ex illa autem intentione peccati mortalis aliquis mortaliter peccat. Si vero finis intentus non sit contrarius caritati, nec mendacium secundum hanc rationem erit peccatum mortale; sicut apparet in mendacio jocosum, in quo intenditur aliqua levis delectatio, & in mendacio officioso, in quo intenditur etiam utilitas proximi.

Per accidens autem potest contrariari caritati ratione scandalii, vel cuiusvisque damni consequentis: & sic erit etiam peccatum mortale, dum scilicet aliquis non veretur propter scandalum publice mentiri.

Ad primum ergo dicendum, quod illæ auctoritates intelliguntur de mendacio pernicioso, ut exponit Glossa (interl. & ord. Aug.) super illud Psal. v. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*.

Ad secundum dicendum, quod cum omnia præcepta Decalogi ordinentur ad dilectionem Dei, & proximi, sicut supra dictum est

QUÆSTIO CXI.
De simulatione, & hypocrisis,

in quatuor articulis divisæ.

Postea considerandum est de simulatione, & hypocrisis: & circa hoc quæruntur quatuor.

Primo, utrum omnis simulatio sit peccatum. Secundo, utrum hypocrisis sit simulatio. Tertio, utrum opponatur veritati. Quarto, utrum sit peccatum mortale.

ARTICULUS I. 576

Utrum omnis simulatio sit peccatum.

AD primum sic proceditur. Videtur quod non omnis simulatio sit peccatum. Dicitur enim Luc. ul. 28. *quod Dominus se finxit longius ire*: & Ambrosius dicit de Abraham in Libro de Patriarchis (seu Lib. I. de Abraham cap. vi. in med.) *quod captivus loquebatur cum servulis, cum dixit Gen. XXII. Ego, & puer illuc usque properaverit, postquam adaverimus, revertentur ad vos*. Fingere autem, & captivose loqui ad simulationem pertinet. Sed non est dicendum, quod in Christo, & in Abraham fuerit peccatum. Ergo non omnis simulatio est peccatum.

2. Præterea. Nullum peccatum est utile. Sed, sicut Hieronymus dicit (sup. illud ad Galat. 11. *Cum venisset Petrus Antiochia*) *utilem simulationem, & in tempore assumendam, Jehu Regis Israel non doceat exemplum, qui interfecit sacerdotes Baal? fingens se idola colere velle, ut haberet IV. Reg. x. & David immutavit faciem suam coram Achis Rege Getb, ut haberet I. Regum XXI. Ergo non omnis simulatio est peccatum.*

3. Præterea. Bonum est malo contrarium. Si ergo simulare bonum est malum; ergo simulare malum erit bonum.

4. Præterea. Isa. 111. 9. contra quosdam dicitur: *Peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt, nec absconderunt*. Sed abscondere peccatum ad simulationem pertinet. Ergo non uti simulatione interdum est reprehensibile. Vitare autem peccatum nunquam est reprehensibile. Ergo simulatio non semper est peccatum.

Sed contra est quod Isa. xvi. super illud *In tribus annis, &c.* dicit Glossa (ord. Hieron.) *In comparatione duorum malorum, rum levius est aperte peccare, quam fallaciam simulare*. Sed aperte peccare semper est peccatum. Ergo simulatio semper est peccatum.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est (quæst. cix. art. 3. ad 3. & quæst. cx. art.

(quæst. xliv. art. 1. ad 3. & 1. 2. quæst. c. art. 3. ad 1.) intantum mendacium est contra præceptum Decalogi, in quantum est contra dilectionem Dei, & proximi. Unde signanter prohibetur contra proximum falsum testimonium.

Ad tertium dicendum, quod etiam peccatum veniale largo modo potest dici iniquitas, in quantum est præter æquitatem justitiæ: unde dicitur I. Joan. 111. 4. (a) *Omne peccatum est iniquitas*: & hoc modo loquitur Augustinus.

Ad quartum dicendum, quod mendacium obstrictum potest dupliciter considerari. Uno modo quantum ad affectum benevolentiam in Judice, & quantum ad reverentiam divini timoris, ex quibus commendatur in eis in dolores virtutis; & sic debetur eis remuneratio æterna: unde Hieronymus exponit (super illud Isa. LXV. *Et edificabunt domos*) quod *Deus edificavit illis domos spirituales*. Alio modo potest considerari quantum ad ipsum exteriorem actum mendacii: quo quidem non potuerunt æternam remunerationem mereri, sed forte aliquam remunerationem temporalem, cujus merito non repugnabat deformitas illius mendacii, sicut repugnabat merito remunerationis æternæ. Et sic intelligenda sunt verba Gregorii, non quod per illud mendacium mererentur amittere remunerationem æternam, quam jam ex præcedenti affectu meruerant, ut ratio procedebat.

Ad quintum dicendum, quod quidam dicunt, quod perfectis viris omne mendacium est peccatum mortale.

Sed hoc irrationabiliter dicitur. Nulla enim circumstantia aggravat in infinitum, nisi quæ transfert in aliam speciem. Circumstantia autem personæ non transfert in aliam speciem, nisi forte ratione alicujus annexi; puta si sit contra verum ipsius: quod non potest dici de mendacio officioso, vel jocosum. Et ideo mendacium officiosum, vel jocosum non est peccatum mortale in viris perfectis, nisi forte per accidens ratione scandalii. Et ad hoc potest referri quod Augustinus dicit, *perfectis esse præceptum non solum mentiri, sed nec velle mentiri*: quantum hoc Augustinus non assertive, sed sub dubitatione dicit, pramittit enim, *Nisi forte ita ut perfectorum &c.* Nec obstat quod ipsi ponuntur in statu conservandæ veritatis: quia veritatem tenentur conservare ex suo officio in judicio, vel doctrina, contra quæ si mentiantur, erit mendacium quod est peccatum mortale; in aliis autem non oportet quod mortaliter peccent mentiendo.

(a) *Vulgata*: & peccatum est iniquitas.

1.) ad virtutem veritatis pertinet ut quis talem se exhibeat exterius per signa exteriora, qualis est. Signa autem exteriora non solum sunt verba, sed etiam facta. Sicut ergo veritati opponitur quod aliquis per verba exteriora aliud significet quam quod habet apud se, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati quod aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium ejus quod in eo est; quod proprie simulatio dicitur. Unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens. Non refert autem utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto, ut supra habitum est (quæst. præc. art. 1. arg. 2.) Unde cum omne mendacium sit peccatum, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 3.) consequens est etiam quod omnis simulatio est peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Lib. II. de Q. Evang. (q. 1. in princ.) non omne quod fingimus, mendacium est; sed quando id fingimus quod nihil significat, tunc est mendacium; cum autem fictio nostra referatur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis; & subiungit exemplum de figuratis locutionibus; in quibus fingitur quedam res, non ut asseratur ita esse, sed eam proponimus ut figuram alterius quod asserere volumus. Sic ergo Dominus in Evangelio finxit se longius ire, quia composuit motum suum quasi volentis longius ire ad aliud figurate significandum, scilicet quod ipse ab eorum fide longe erat, ut Gregorius dicit (hom. xxiii. in Evang.) Vel, ut Augustinus dicit (Lib. II. Q. Evang. quæst. ult. à med.) quia cum longius recessurus esset ascendendo in egiptum, per hospitalitatem quadammodo retinebatur in terra. Abraham etiam figurate locutus est. Unde Ambrosius (loc. cit. in arg.) dicit de Abraham, quod prophetavit quod ignorabat. Ipse enim solus d'sponebat redire immolato filio; sed Dominus per os ejus locutus est quod parabat. Unde patet quod neuter simulavit.

Ad secundum dicendum, quod Hieronymus utitur large nomine simulationis pro quacumque fictione. Commutatio autem faciei David fuit fictio figuralis, sicut Glossa (ord. Aug.) exponit in titulo Psalm. xxxiii. Benedicam Dominum in omni tempore. Simulationem vero Jeh non est necesse excusari à peccato; vel mendacio; quia malus fuit, ut pote ad idololatram Jeroboam non recedens. Commendatur tamen, & temporaliter remuneratur à Deo, non pro simulatione, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.

Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt, quod nullus potest se simulare esse malum: quia per opera bona nullus simulat se

malum; si autem opera mala faciat, malus est. Sed hæc ratio non cogit. Potest enim aliquis se simulare malum per opera, quæ in se non sunt mala, sed habent in se quandam speciem mali; & tamen ipsa simulatio est mala tum ratione mendacii, tum ratione scandalii; & quamvis per hoc fiat malus, non tamen fit malus illa malitia quam simulat. Et quia ipsa simulatio secundum se mala est, non ratione ejus de quo est, sive sit de bono, sive sit de malo, peccatum est.

Ad quartum dicendum, quod sicut aliquis verbo mentitur, quando significat quod non est, non autem quando tacet quod est; quod aliquando licet; ita etiam simulatio est, quando aliquis per exteriora signa factorum, vel rerum significat aliquid quod non est, non autem si aliquis prætermitat significare quod est; unde aliquis potest peccatum suum occultare absque simulatione. Et secundum hoc intelligendum est quod Hieronymus dicit ibidem (sup. verb. II. cit. in arg.) quod secundum remedium post naufragium est peccatum abscondere, ne scilicet exinde aliis scandalum generetur.

ARTICULUS II. 577

Utrum hypocritis sit idem quod simulatio.

IV. dist. xvi. quæst. iv. art. 1. quæst. 1. & quæst. 2. ad 1.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod hypocritis non sit idem quod simulatio. Simulatio enim consistit in quodam factorum mendacio. Sed hypocritis potest etiam esse, si aliquis ostendat quæ exterioris agit, secundum illud Math. vi. 2. Cum facis elemosinam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt. Ergo hypocritis non est idem simulatio.

2. Præterea. Gregorius dicit XXXI. Moral. (cap. viii. à med.) Sunt nonnulli qui & sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent. His nequam credendum est in hypocritarum numerum curare: quia aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. Sed illi qui tenent habitum sanctitatis, & meritum perfectionis non excoquantur, sunt simulatores: quia exterior habitus sanctitatis opera perfectionis significat. Non ergo simulatio est idem quod hypocritis.

3. Præterea. Hypocritis in sola intentione consistit: dicit enim Dominus de hypocritis Math. xxiii. 5. quod omnia opera sua faciunt, ut ab hominibus videantur; & Gregorius dicit XXXI. Moral. (loc. sup. cit.) quod nunquam quid agant, sed quomodo de actione qualibet hominibus visum placere, considerat. Sed

simulatio non consistit in sola intentione, sed in exteriori operatione: unde super illud Job xxvii. Simulatores, & callidi provocant iram Dei, dicit Glossa (quid simile hab. Greg. Lib. XXVI. Moral. cap. xxiii.) quod, simulatio, tor aliud simulat, & aliud agit; castitatem, præfert, & lasciviam sequitur; ostendat pauperem, & marsumplem replet. Ergo hypocritis non est idem quod simulatio.

Sed contra est quod Isidorus dicit in Lib. X. Etymologiarum (ad litt. H.) Hypocrita Græco sermone in Latino simulatio interpretatur; qui cum intus malus sit, ut bonum se palam ostendat: ypo enim falsum, kritis iudicium interpretatur.

Respondeo dicendum, quod, sicut Isidorus dicit ibidem, nomen hypocrite tractum est à specie eorum qui in spectaculis cœlesti facie incedunt, distinguentes vultum vario colore, ut ad personam quam simulat, colorem perveniunt, modo in specie viri, modo in specie femine, ut in ludis populum fallant. Unde Augustinus dicit in Lib. II. de sermone Domini in monte (cap. 11. parum à princ.) quod sicut hypocritæ simulatores aliarum personarum agunt partes illius quod non sunt (non enim qui agit partes Agamemnonis, vere ipse est, sed simulat eum); sic in Ecclesiis, & in omni vita humana, qui se vult videri quod non est, hypocrita est: simulat enim se iustum, non exhibet.

Sic igitur dicendum est, quod hypocritis simulatio est, non autem omnis simulatio, sed solum illa qua quis simulat personam alterius; sicut cum peccator simulat personam iusti.

Ad primum ergo dicendum, quod opus exterius naturaliter significat intentionem. Quando ergo aliquis per bona opera quæ facit ex suo genere ad Dei servitium pertinentia, non querit Deo placere, sed hominibus; simulat rectam intentionem quam non habet. Unde Gregorius dicit XXXI. Moral. (cap. viii. à med.) quod hypocritæ per causas Dei deseruntur intentioni sæculi: quia per ipsa quoque quæ se agere sancta ostendunt, non conversionem querunt hominum, sed auras favorum; & ita simulat mendaciter intentionem rectam, quam non habent; quamvis non simulat aliquod rectam opus, quod non agunt.

Ad secundum dicendum, quod habitus sanctitatis, puta religionis, vel clericatus, significat statum quo quis obligatur ad opera perfectionis. Et ideo cum quis habitum sanctitatis assumit, intendens se ad statum perfectionis transferre, si per infirmitatem deficiat, non est simulator, vel hypocrita: quia non tenetur manifestare suum peccatum, sanctitatis habitum deponendo. Si autem ad hoc sanctitatis habitum assumeret, ut se iustum ostentaret, esset hypocrita, & simulator.

Ad tertium dicendum, quod in simulatione

ne, sicut in mendacio, duo sunt: unum quidem sicut signum; & aliud sicut signatum. Mala ergo intentio in hypocritis consideratur sicut signatum, quod non respondet signo; exteriora autem vel verba, vel opera, vel quæcumque sensibilia considerantur in omni simulatione, & mendacio sicut signa.

ARTICULUS III. 578

Utrum hypocritis opponatur virtuti veritatis.

IV. dist. xvi. quæst. iv. art. 1. quæst. 2.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod hypocritis non opponatur virtuti veritatis. In simulatione enim, sive hypocritis est signum, & signatum. Sed quantum ad utrumque non videtur opponi alicui speciali virtuti: hypocrita enim simulat quacumque virtutem, & etiam per quæcumque virtutis opera, puta per jejuniū, orationem, & elemosinam, ut habetur Matth. vi. Ergo hypocritis non opponitur specialiter virtuti veritatis.

2. Præterea. Omnis simulatio ex aliquo dolo videtur procedere: unde & simpliciter opponitur. Dolus autem opponitur prudentiæ, ut supra habitum est (quæst. lv. art. 4.) Ergo hypocritis, quæ est simulatio, non opponitur veritati, sed magis prudentiæ, vel simplicitati.

3. Præterea. Species moralium considerantur ex fine. Sed finis hypocritis est acquisitio lucri, vel inanis gloriæ: unde super illud Job xxvii. Quæ est spes hypocritæ, si auare rapiat, &c. dicit Glossa (ordin. Gregor. Lib. XVIII. Moral. cap. vii. circ. princ.) Hypocrita, qui latine dicitur simulator, avarus raptor, est: qui dum inique agens desiderat de sanctitate venerari, laudem vitæ rapit alienæ. Cum ergo avaritia, vel inanis gloria non directe opponatur veritati, videtur quod nec simulatio, sive hypocritis.

Sed contra est quia omnis simulatio est mendacium quoddam, ut dictum est (art. 1. hujus quæst.) Mendacium autem directe opponitur veritati. Ergo & simulatio, sive hypocritis.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum in X. Metaphyc. (text. 13. & 24.) contrarietas est oppositio secundum formam, à qua scilicet res speciem habet. Et ideo dicendum est, quod simulatio, sive hypocritis potest opponi alicui virtuti dupliciter, uno modo directe, alio modo indirecte. Directa quidem oppositio ejus, sive ejus contrarietas est attendenda secundum ipsam speciem actus, quæ accipitur secundum proprium objectum. Unde cum hypocritis fit quedam simulatio, qua quis simulat se habere

bere personam quam non habet, ut dictum est (art. præc.) consequens est quod directe opponatur veritati, per quam aliquis exhibet se talem vita, & sermone, qualis est, ut dicitur in IV. Ethic. (cap. vii.)

Indirecta autem oppositio, siue contrarietas hypocritis potest attendi secundum quodcumque accidens, puta secundum aliquem finem remotum, vel secundum aliquod instrumentum actus, vel quodcumque aliud huiusmodi.

Ad primum ergo dicendum, quod hypocrita simulans aliquam virtutem assumit eam ut finem, non quidem secundum existentiam, quasi volens eam habere, sed secundum apparentiam, quasi volens videri eam habere: ex quo non habet quod opponatur illi virtuti, sed quod opponatur veritati, in quantum vult decipere homines circa illam virtutem. Opera autem illius virtutis non assumit quasi per se intentia, sed instrumentaliter, quasi signa illius virtutis: unde ex hoc non habet directam oppositionem ad illam virtutem.

Ad secundum dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lv. art. 3. 4. & 5.) prudentia directe opponitur astutia, ad quam pertinet adinvenire quasdam vias apparentes, & non existentes ad propositum consequendum: executio autem astutiae est proprie per dolum in verbis, per fraudem autem in factis; & sicut astutia se habet ad prudentiam, ita dolus, & fraus ad simplicitatem. Dolus autem, vel fraus ordinatur ad decipiendum principaliter, & quandoque secundario ad nocendum. Unde ad simplicitatem pertinet directe se preservare à deceptione: & secundum hoc, ut supra dictum est (quæst. cix. art. 2. ad 4.) virtus simplicitatis est eadem virtuti veritatis; sed differt sola ratione: quia veritas dicitur secundum quod signa concordant signatis; simplicitas autem dicitur, secundum quod non tendit in diversa, ut scilicet aliud intendat interius, & aliud prætendat exterius.

Ad tertium dicendum, quod lucrum, vel gloria est finis remotus simulatoris, sicut & mendacis. Unde ex hoc sine specie non foritur, sed ex fine proximo, qui est offendere se alium quam sit. Unde quandoque contingit quod aliquis fingit de se magna, nullius alterius gratia, sed sola libidine simulandi, sicut Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii.) & sicut etiam supra de mendatio dictum est (quæst. cx. art. 2.)

ARTICULUS IV. 579

Utrum hypocritis semper sit peccatum mortale.

IV. dist. xvi. quæst. iv. art. 1. quæst. 3.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod hypocritis semper sit peccatum mortale. Dicit enim Hieronymus lra. xvi. in Glossa (ord. in fin. cap.) quod in comparatione duorum malorum levius est aperte peccare quam sanctitatem simulare: & super illud Job 1. Sicut autem Domino placuit, &c. Glossa (Auguſt. supra illud Psalm. lxi. Scrutari sunt iniqui.) dicit, quod, simulata equitas non est equitas, sed duplex peccatum: & super illud Thren. iv. Major effusa est iniquitas populi mei peccato Sodomorum, dicit Glossa (ordin.), Scelerata anima planguntur, quæ in hypocritism labitur, cuius major est iniquitas peccato Sodomorum. Peccata autem Sodomorum sunt peccata mortalia. Ergo & hypocritis semper est peccatum mortale.

2. Præterea, Gregorius dicit XXXI. Moralium (cap. viii. à med.) quod hypocritæ ex malitia peccant. Sed hoc est gravissimum, quia pertinet ad peccatum in Spiritum Sanctum. Ergo hypocrita semper mortaliter peccat.

3. Præterea, Nullus meretur iram Dei, & exclusionem à Dei visione, nisi propter peccatum mortale. Sed per hypocritism aliquis meretur iram Dei, secundum illud Job xxxvii. 13. Simulatores, & callidi provocant iram Dei: excludit etiam hypocrita à visione Dei, secundum illud Job xlii. 16. Non venit in conspectu eius omnis hypocrita. Ergo hypocritis semper est peccatum mortale.

Sed contra est quod hypocritis est mendacium operis, cum sit simulatio quadam. Non autem omne mendacium operis est peccatum mortale. Ergo nec omnis hypocritis.

Præterea, Intentio hypocritæ est ad hoc quod videatur bonus. Sed hoc non opponitur caritati. Ergo hypocritis non est secundum se peccatum mortale.

Præterea, Hypocritis nascitur ex inani gloria, ut Gregorius dicit XXXI. Moral. (cap. xvii. à med.) Sed inanis gloria non semper est peccatum mortale. Ergo nec hypocritis.

Respondendo dicendum, quod in hypocritis duo sunt, scilicet defectus sanctitatis, & simulatio ipsius. Si ergo hypocrita dicatur ille cuius intentio fertur ad utrumque, ut scilicet aliquis non curet sanctitatem habere, sed solum sanctus apparere, sicut consuevit accipi in sacra Scriptura; sic manifestum est quod est peccatum mortale: nullus enim totaliter privatur sanctitate nisi per peccatum mortale.

Si autem dicatur hypocrita ille qui inten-

dit simulare sanctitatem, à qua deficit per peccatum mortale; tunc quavis sit in peccato mortali, ex quo privatur sanctitate, non tamen semper ipsa simulatio est ei peccatum mortale sed quandoque veniale. Quod discernendum est ex fine: qui si repugnat caritati Dei, vel proximi, erit peccatum mortale: puta cum simulat sanctitatem, ut falsam doctrinam disseminet, vel ut adipiscatur ecclesiasticam dignitatem indignus, vel quæcumque alia temporalia bona, in quibus finem constituit: si vero finis intentus non repugnet caritati, erit peccatum veniale: puta cum aliquis in ipsa fictione delectatur: de quo dicitur IV. Ethic. (cap. vii. à med.) quod magis videtur vanus quam malus: eadem enim ratio est de mendacio, & simulatione.

Contingit tamen quandoque quod aliquis simulat perfectionem sanctitatis, quæ non est de salutis necessitate: & talis simulatio nec semper est peccatum mortale, nec semper est cum peccato mortali.

Et per hoc patet responso ad objecta.

QUÆSTIO CXII.

De jaſtantia,

in duobus articulis divisa.

Postea considerandum est de jaſtantia, & ironia, quæ sunt partes medicii, secundum Philosophum in IV. Ethic. (cap. vii.)

Primo autem circa jaſtantiam quaeruntur duo.

Primo, cui virtuti opponatur.

Secundo, utrum sit peccatum mortale.

ARTICULUS I. 580

Utrum jaſtantia opponatur virtuti veritatis.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod jaſtantia non opponatur virtuti veritatis. Veritati enim opponitur mendacium. Sed quandoque potest esse jaſtantia etiam sine mendacio: sicut cum aliquis suam excellentiam ostendat: dicitur enim Iſtaer 1. 3. Affertur scilicet grande convivium, ut ostenderet divitias gloriae suae, ac regni sui, ac magnitudinem, atque jaſtantiam potentie suae. Ergo jaſtantia non opponitur virtuti veritatis.

2. Præterea, jaſtantia ponitur à Gregorio XXIII. Moral. (cap. iv. à princ.) una de quatuor speciebus superbiæ, cum scilicet quis jaſtat se habere quod non habet: unde dicitur Hierem. xlviii. 29. Audivimus superbiam Moab (superbus est valde) sublimitatem ejus, & arrogantiam, & superbiam, & altitudinem cordis ejus. Ego scio, ait Dominus, jaſtantiam ejus, & quod non sit iuxta eam virtus ejus. Et XXXI. Moral. (cap. vii. à med.) Gregorius dicit,

S. Th. Op. Tom. II.

quod jaſtantia oritur ex inani gloria. Superbia autem, & inanis gloria opponitur virtuti humilitatis. Ergo jaſtantia non opponitur veritati, sed humilitati.

3. Præterea, jaſtantia ex divitiis causari videtur: unde dicitur Sap. v. 8. Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jaſtantia quid contulit nobis? Sed superfluitas divitiarum videtur pertinere ad peccatum avaritiae, quod opponitur iustitiae, vel liberalitati. Non ergo jaſtantia opponitur veritati.

Sed contra est quod Philosophus dicit in II. & in IV. Ethic. (cap. vii. utrobique) jaſtantiam opponi veritati.

Respondendo dicendum, quod jaſtantia proprie importatur videtur quod homo verbis se extollat. Illa enim quæ vult homo longe jaſtare, in altum elevat. Tunc autem proprie aliquis se extollit, quando de se supra se aliquid dicit. Quod quidem contingit dupliciter. Quandoque enim aliquis loquitur de se, non quidem supra id quod in se est, sed supra id quod de eo homines opinantur: quod Apostolus refugis dicit II. ad Corinth. xii. 6. Parco, ne quis existimet me supra id quod videtur in me, aut quod aliquid ex me. Alio modo aliquis per verba se extollit, loquens de se supra id quod in se est secundum rei veritatem. Et quia magis est aliquid judicandum, secundum quod in se est, quam secundum quod est in opinione aliorum; inde est quod magis proprie dicitur jaſtantia, quando aliquis effert se supra id quod in ipso est, quam quando effert se supra id quod est in opinione aliorum; quavis utroque modo jaſtantia dici possit.

Et ideo jaſtantia proprie dicta opponitur veritati per modum excessus.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de jaſtantia, secundum quod excedit opinionem.

Ad secundum dicendum, quod jaſtantia peccatum considerari potest dupliciter. Uno modo secundum speciem actus: & sic opponitur veritati, ut dictum est (in corp. & quæst. ex. art. 2.) Alio modo secundum causam suam, ex qua est non semper, tamen frequentius accidit: & sic procedit quidem ex superbia sicut ex causa interius motiva, & impellente: ex hoc enim quod aliquis interius per arrogantiam supra seipsum elevatur, sequitur plerumque quod exterius majora quædam de se jaſtat; licet quandoque non ex arrogantia, sed ex quadam vanitate aliquis ad jaſtantiam procedat, & in hoc delectetur, quia talis est secundum habitum. Et ideo arrogantia, per quam aliquis supra seipsum extollitur, est species superbiæ; non tamen est idem jaſtantia, sed ut frequentius ejus causa. Et propter hoc Gregorius jaſtantiam ponit inter superbiæ species. Tendit autem jaſtator plerumque ad hoc quod glo-

F 2 riam

riam consequatur per suam jactantiam: & ideo secundum Gregorium ex inani gloria oritur secundum rationem finis.

Ad tertium dicendum, quod opulenta etiam jactantiam causat dupliciter. Uno modo occasionaliter, in quantum de divitiis aliquis superbit: unde & signanter Proverb. vii. opes dicuntur superba. Alio modo per modum finis: quia, ut dicitur in IV. Ethic. (cap. vii. à med.) aliqui seipsum jactant non solum propter gloriam, sed etiam propter lucrum, qui de seipsum fingunt ea ex quibus lucrari possunt; puta quod sint medici, vel sapientes, vel divini.

ARTICULUS II. §81

Utrum jactantia sit peccatum mortale.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod jactantia sit peccatum mortale. Dicitur enim Proverb. xxv. *Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat.* Sed concitare jurgia est peccatum mortale: dicitur enim Deus eos qui seminant discordias, ut habetur Proverb. vi. Ergo jactantia est peccatum mortale.

2. Præterea. Omne quod prohibetur in lege Dei, est peccatum mortale. Sed super illud Eccl. vi. *Non te extollas in cogitatione anime tue,* dicit Glossa (interl.) „jactantiam, & superbiam prohibet.“ Ergo jactantia est peccatum mortale.

3. Præterea. Jactantia est mendacium quoddam. Non est autem mendacium officiosum, vel jocosum; quod patet ex fine mendacii: quia, ut Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii. circ. med.) *jactator fingit de se majora existentibus, quandoque nullius gratia, quandoque gratia gloriæ, vel honoris, quandoque autem gratia argenti:* & sic patet quod neque est mendacium jocosum, neque officiosum. Unde relinquitur quod semper sit perniciosum. Videtur ergo quod semper sit peccatum mortale.

Sed contra est quod jactantia oritur ex inani gloria secundum Gregorium XXXI. Moral. (cap. xvi. à med.) Sed inanis gloria non semper est peccatum mortale, sed quandoque veniale, quod vitare est valde perfectiorum: dicit enim Gregorius (Lib. VIII. Moral. cap. xxx. à med.) *quod valde est perfectiorum, sic ex ostentato opere auctoris gloriam querere, ut de illata laude privata nesciant exultatione gaudere.* Ergo jactantia non semper est peccatum mortale.

Respondendo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. cx. art. 4.) peccatum mortale est quod caritati contrariatur. Dupliciter ergo jactantia considerari potest. Uno modo secundum se, prout est mendacium quoddam:

& sic quandoque est peccatum mortale, quandoque veniale. Mortale quidem, quando aliquis jactanter de se profert quod est contra gloriam Dei; sicut ex persona Regis Tyri dicitur Ezech. xxv. *Elevarum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum:* vel etiam contra caritatem proximi; sicut cum aliquis jactando seipsum, prorumpit in contumelias aliorum, sicut habetur Luc. xv. de Phariseo, qui dicebat: *Non sum sicut ceteri hominum, raptorem, injuriosum, adulterum, velut etiam hic Publicanus.* Quandoque vero est peccatum veniale, quando scilicet aliquis de se talia jactat quæ neque sunt contra Deum, neque contra proximum.

Alio modo potest considerari secundum suam causam, scilicet superbiam, vel appetitum lucri, aut inanis gloriæ: & sic si procedat ex superbia, vel inani gloria, quæ sit peccatum mortale, etiam ipsa jactantia erit peccatum mortale: alioquin erit peccatum veniale. Sed quandoque aliquis prorumpit in jactantiam propter appetitum lucri; & hoc videtur jam pertinere ad proximi deceptionem, & damnum: & ideo talis jactantia magis est peccatum mortale. Unde & Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii. à med.) *quod turpius est qui se jactat causa lucri, quam qui se jactat causa gloriæ, vel honoris.* Non tamen semper est peccatum mortale: quia potest esse tale lucrum ex quo alius non damnificatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui jactat se ad hoc quod jurgia concitat, peccat mortaliter. Sed quandoque contingit quod jactantia est causa jurgiorum non per se, sed per accidens. Unde ex hoc jactantia non est peccatum mortale.

Ad secundum dicendum, quod Glossa illa loquitur de jactantia, secundum quod procedit ex superbia prohibita, quæ est peccatum mortale.

Ad tertium dicendum, quod non semper jactantia importat mendacium perniciosum, sed solum quando est contra caritatem Dei, aut proximi, aut secundum se, aut secundum suam causam. Quod autem aliquis se jactet, quasi ex hoc ipso delectatus, est quoddam vanum, ut Philosophus dicit (Lib. IV. Ethic. cap. vii. à med.) Unde reducit ad mendacium jocosum. Nisi forte hoc divinæ dilectioni præferret, ut propter hoc Dei præcepta contemneret: sic enim esset contra caritatem Dei, in quo solo mens nostra debet quiescere sicut in ultimo fine. Videtur autem ad mendacium officiosum pertinere, cum aliquis ad hoc se jactat, ut gloriam, vel lucrum acquirat; dummodo hoc sit sine damno aliorum, quia hoc jam pertinet ad mendacium perniciosum.

QUÆST.

QUÆSTIO CXIII.

De ironia.

In duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de ironia: circa quam quaruntur duo. **Primo**, utrum ironia sit peccatum.

Secundo, de comparatione ejus ad jactantiam.

ARTICULUS I. §82

Utrum ironia, per quam aliquis de se fingit minoram, sit peccatum.

Sup. quæst. cx. art. 2. corp. & III. dist. xxxix. quæst. 1. art. 2. ad 6.

AD primum sic proceditur. Videtur quod ironia, per quam aliquis de se fingit minoram, non sit peccatum. Nullum enim peccatum procedit ex divina confortatione, ex qua procedit quod aliquis de se minoram dicat, secundum illud Proverb. xxx. *Viso quam locutus est vir cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus ait: Stultissimus sum vivorum:* & Amos vii. *Respondit Amos. Non sum propheta.* Ergo ironia, per quam aliquis minoram de se dicit, non est peccatum.

2. Præterea. Gregorius dicit in epistola ad Augustinum Anglorum Episcopum (Lib. XII. Regist. epist. xxxi. interrog. x. circ. med.) *Bonarum mentium est suas ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est.* Sed omne peccatum repugnat bonitati mentis, Ergo ironia non est peccatum.

3. Præterea. Eugere superbiam non est peccatum. Sed aliqui minoram de seipsum dicunt fugient et tumidum, ut Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. vii.) Ergo ironia non est peccatum.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Libro de verbis Apostoli (serm. cxix. parum ante med.) *Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris.*

Respondendo dicendum, quod hoc quod aliqui minoram de se dicant, potest contingere dupliciter. Uno modo salva veritate, dum scilicet majora quæ sunt in seipsis reticent, quedam vero minoram detegunt, & de se profertur, quæ tamen in se esse recognoscunt: & sic minoram de se dicere non pertinet ad ironiam, nec est peccatum secundum genus suum, nisi per aliquis circumstantiam corruptionem.

Alio modo aliquis dicit minoram a veritate declinans, puta cum asserit de se aliquid vile, quod in se non recognoscit, aut cum negat de se aliquid magnum, quod tamen percipit in

seipso esse: & sic pertinet ad ironiam, & est semper peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex est sapientia, & duplex stultitia. Est enim quedam sapientia secundum Deum, quæ humanam, vel mundanam stultitiam habet adjunc-tam, secundum illud I. ad Corinth. i. *Si quis inter vos sapiens videtur esse in hoc seculo, stultus fit, ut sit sapiens. Alia vero est sapientia mundana, quæ, ut ibidem subditur, stultitia est apud Deum.* Ille ergo qui a Deo confortatur, constituitur se esse stultissimum secundum reputationem humanam, quia scilicet humana contemnit, quæ hominum sapientia querit: unde & ibidem subditur: *Et sapientia hominum non est necum:* & postea subdit: *Et novit Sanctorum scientiam.* Vel potest dici sapientia hominum quæ humana ratione acquiritur; sapientia vero Sanctorum quæ ex divina inspiratione habetur. Amos autem negavit se esse Prophetam origine, quia scilicet non erat de genere Prophetarum: unde & ibidem subditur: *Ne filius Prophetæ.*

Ad secundum dicendum, quod ad bonitatem mentis pertinet ut homo ad justitiæ perfectionem tendat: & ideo in culpam reputat, non solum si deficiat à communi justitiæ, quod vere culpa est; sed etiam si deficiat à justitiæ perfectione, quod quandoque culpa non est. Non autem culpam dicit quod pro culpa non recognoscit; quod ad ironiæ mendacium pertinet.

Ad tertium dicendum, quod homo non debet unum peccatum facere, ut aliud vitet: & ideo non debet mentiri qualitercumque, ut vitet superbiam. Unde Augustinus dicit super Joan. (tract. xl. inter med. & fin. & habetur cap. Non ita xxii. quæst. 11.) *Non ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur:* & Gregorius dicit (Lib. XXVI. Moral. cap. 11.) *quod incaute sunt humiles qui se mentiendo illaqueant.*

ARTICULUS II. §83

Utrum ironia sit minus peccatum quam jactantia.

Locis sup. art. 1. inducitur.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod ironia non sit minus peccatum quam jactantia. Utrumque enim est peccatum, in quantum declinat à veritate, quæ equalitas est quedam. Sed ab equalitate non magis declinat qui excedit, quam qui dimittit. Ergo ironia non est minus peccatum quam jactantia.

2. Præterea. Secundum Philosophum (Lib. IV. Ethic. cap. vii.) ironia quandoque est jactantia. Jactantia autem non est ironia, Ergo ironia non est minus peccatum quam jactantia.

Pra-